

I. U POTRAZI ZA SMISLOM ŽIVOTA

1.1. Čovjek i njegova pitanja

Čovjek prolazi kroz razna životna razdoblja, a svako ima svoju težinu, vrijednost i važnost u okviru sveukupnoga životnog razvoja. Jedno razdoblje snažno podsjeća na proljeće, kad sve cvjeta i sniva o obilnu urodu. To je doba adolescencije¹ – odrastanja.

U općoj predodžbi, mladi su, često, oslikani kao buntovnici, sanjari, svaštari, bezosjećajni, kao osobe koje zanimaju samo uživanje i zabava.

I danas mnogi smatraju da su mladi površni i nezainteresirani za životna pitanja.

“Općenito govoreći, mladi su nezadovoljni i bez ideala. Dezorijentirani su, ne znaju kamo usmjeriti svoj život, ne znaju otkriti svoju ulogu u društvu. Nestrpljivo čekaju nova iskustva, ali ona koja od njih ne traže napora: disko-klubove, veze, izlaske s prijateljima. O važnim stvarima nerado slušaju, ne zanimaju ih životni planovi.” (Talijanska studija o mladima)

Međutim, riječ je o odlučujućem razdoblju u kojem mlada osoba malo-pomalo postaje sposobna suočiti se sa životom. To je doba kad se u adolescentu javlja nezaustavljiva želja da krene, da upozna, da se odmjeri s nečim nepoznatim, da osvoji vrhunce života. Pod ‘pritiskom’ promjena koje u početku začuđuju i uvelike zbunjuju doživljavaju se prave radosti i oduševljenja, ali i prva razočaranja, nerazumijevanja i sumnje.

Kako se životna iskustva šire, a kritički duh produbljuje, tako se množe i životna pitanja. Ona postaju sve zahtjevnija, teža i dublja, te traže jasan i uvjerljiv odgovor.

Podrijetlo svijeta?

Kako su nastali svemir i zemlja? Odakle ovaj čudesni prirodni red koji vidimo svuda oko sebe u savršenu planu?

Cijeli svijet nalik je jedinstvenu, čudesnu mozaiku koji je pun smisla i života, plana i predviđanja. Ima li to djelo svoga tvorca?

Primljeno: 4/2000.

UDK 371.3:17

“Naši mladi vole luksuzan život, loše su odgojeni i preziru autoritet.”
(Sokrat)

Sokrat (469-399. pr. kr.) – grčki filozof. Čitav život posvetio je razgovoru o različitim temama, birajući za sugovornike svoje protivnike i mladež. Sebe je smatrao najvećim neznanicom, što je izrazio rečenicom: “Znam da ništa ne znam”, a u razgovoru je nastojao odgojiti i sama sebe i druge.

¹ Adolescencija je temeljna dob čovjekova razvoja. To je najbujnije razdoblje fizičkoga, razumskoga i osjećajnoga dozrijevanja. Granice te dobi obično idu od 15. do 17. godine.

Materija ima posve određene granice. Tako se prirodni zakoni opisuju potpuno određenim formulama: svjetlost se, primjerice, prostire brzinom od 300.000 km/s. Zašto ne 400.000 ili zašto ne 200.000 km/s? Tko je za svjetlost odredio upravo tu brzinu? Je li moguće da materijalni svijet postoji sam od sebe?

Podrijetlo čovjeka?

Svaki čovjek živi svoj život. Jede, pije, diše, hoda, spava, radi, miče se, množi se, čini mnoštvo radnji koje mora jer je tako načinjen i samo tako može funkcionirati. Tim se zakonima mora pokoravati, inače ne može opstati. Zbog toga čovjek stalno postavlja pitanja: Čemu sve to? Zašto sam morao doći na ovaj svijet? Jesam li ušao u ovu zemlju iz ništavila ili sam već negdje bio? Tko to svestrano i superiorno stvara ljudska bića, postavlja ih na zemlju i uzima s nje?

Što je čovjekova osobnost,² čiji je on, što treba učiniti od sebe, zašto tako kratko živi, zašto je nemoćan osloboditi se zla i patnje, zašto ne zna odakle je došao i kamo ide? Tko je čovjek u hodu između rođenja i smrti?

Tko sam ja?³

Tko sam ja u mnoštvu ljudi, u vlastitoj povijesti i povijesti čovječanstva? Nitko me nije pitao želim li živjeti na zemlji. I moji roditelji očekivali su dijete, a došao sam ja – konkretan i određen. Oni nisu mogli birati dijete, kao što ni ja nisam mogao birati roditelje.

Tko me uveo u život i bez pitanja upućuje u smrt za koju se pitam gdje me vodi? Što je rođenje? Koliko ću godina živjeti, hoću li biti sretan, zdrav, napredan, voljen ili prezren, bolestan, neuspješan, odbačen, pa i nesretan? Što je zapravo život? Što je ova zemlja usred neizmjerljivoga svemira? Tko sam ja usred vrtloga i tijeka ljudske povijesti? Kamo idem? Što je za mene najvažnije?

Patnja i zlo?

Iz dana u dan, iz sata u sat, po selima i gradovima, po ambulancama i velikim klinikama ili negdje na rubu ulica ljudi u krajnjoj nevolji ili bolesti zapomažu pred trpljenjem,

² Osobnost (od lat. *personalitas*) izriče osobne oznake pojedinca po kojima je jedinstven i po čemu se razlikuje od ostalih. One nisu dane sâmom ljudskom naravi nego su plod odgoja, samoodgoja i vlastitih nastojanja.

³ Ja (od lat. *ego*) – ono čime se svaka osoba izriče, središte vlastite individualnosti od kojeg polaze sve njezine inicijative i prema kome se odnosi sve njeno iskustvo. "Ja" je subjekt koji spoznaje, hoće, osjeća, koji "posjeduje" svoje čine kao stanja koja se mijenjaju, dok "ja", unatoč tim promjenama, ostaje uvijek isti.

izbeumljeni plaču zbog neumoljive patnje. Zašto toliko trpljenje?

Mnogi se guše u logorima i pogibaju na ratištima, u siromaštvu i osami. Zašto te nepravde i nejednakosti? Zašto je netko slavan, a netko nevažan i skriven? Zašto neki žele mir i o njemu pregovaraju, a ipak najveći dio sredstava troše na oružje?

Pritisnut nepravdom i trpljenjem, čovjek se oduvijek pita: Odakle u svijetu zlo i s njime povezana patnja? Gdje se nalaze njezini uzroci?

Smrt Čovjeku je darovan život, s njime i želja za njegovim očuvanjem, a onda mu se unatoč svim nastojanjima oduzima. Besmisleno! No, smrti se čovjek ne može osloboditi. Njome ne raspolaze, kao što ne raspolaze ni svojim životom. Smrt samo može prihvatiti ili od nje bježati, ali izbjeći joj ne može nitko. Zato čovjek osjeća duboku potrebu da otkrije uzroke i smisao smrti.

Čovjek se oduvijek pita zašto smrt? Zašto umiranje u proljeću života? Ima li ona uopće smisla? Što je smrt u sebi?

Zašto živim?

Od svih čovjekovih pitanja svakako je najbremenitije: "Čemu živjeti?" To pitanje živi u svakome od nas, a posebice na ovaj ili onaj način, prije ili kasnije, zaokuplja mlade. U mladenačkoj dobi traženje životnog smisla postaje osobno životno iskustvo.

Smisao⁴ je tema koja se tiče čovjeka u svim životnim fazama jer život treba trajno oblikovati i uvijek iznova usmjeravati. To pitanje prati čovjeka od najranijega djetinjstva, ali u adolescenciji poprima novo značenje i novu snagu zbog spoznaje novih životnih vrijednosti kao što su sklapanje snažnih prijateljskih veza, pojava zaljubljenosti, osjećaj vlastitog "ja"...

Pitanje smisla života neizbježno se postavlja pojedincu i kada dođe do prekida odnosa ili sukoba s drugim bliskim osobama (prijatelji, roditelji) ili u situaciji kada zbog 'udaraca sudbine' (smrt, patnja, bol) ne može u potpunosti 'raspolagati' svojim životom.

"Pitanje o smislu života, bilo ono izgovoreno ili izrijekom postavljeno, valja označiti kao uistinu ljudsko pitanje. Dovođenje ljudskog smisla u pitanje ne može stoga nikad samo po sebi biti izraz bolesnoga čovjeka.

Baš je to pravi izraz ljudskog čovjštva kao takvoga – upravo izraz onoga najčovječnijega u čovjeku... Isključivo je

⁴ "Smisao" (prema staronjemačkom glagolu "sinnan") znači putovati, usmjeriti se, planirati.

Sve to potiče čovjeka da problem smisla života pretvori u bitno pitanje, tj. pitanje o tome kako osmisliti vlastiti život i učiniti ga sretnim?

Ljudska je mudrost tijekom povijesti nastojala pronaći načine da se unaprijedi i zadovolji čovjekova žed za istinom i smislom života. Razrast filozofija,⁵ religija⁶ i antropologija⁷ znak je koliko se čovjeku u svim vremenima postavljalo to pitanje.

čovjeku kao takvom pridržano doživljavati svoju egzistenciju neizvjesnom, iskusiti posvemašnju neizvjesnost bitka"
(V. E. Frankl).

V. E. Frankl (1905-1997) – psihoterapeut svjetskoga glasa. Preživio je četiri koncentracijska logora. Poznat je kao osnivač logoterapije. Knjige su mu prevedene na 18 jezika, a samo američki prijevod jedne od njegove 23 knjige ("Zašto se niste ubili") objavljen je u više od dva milijuna primjerala.

⁵ Filozofija (od grč. *philosophia* – ljubav prema mudrosti) – ili mudroslovlje, jest spoznaja svih stvari po njihovim uzrocima, pomoću razuma. Pojam se pripisuje Pitagori (6. st. pr. Kr.).

⁶ Religija (od lat. *religare* – vezati zajedno) – skup vjerovanja i kulturnih čina kojima se izražava čovjekov odnos prema jednom ili više božanskih bića.

⁷ Antropologija (od grč. *anthropos* – čovjek; *logos* – riječ) – općenito nauka o čovjeku.

ZA RAD I RAZMIŠLJANJE

Tražiti i pitati

Čovjek -
malo, čudno biće.
Živi i umire između kamenja i betona,
uvijek u velikoj žurbi, na putu.
Krvotok mu zadaje posla,
muče ga jetra i srce.
Pun je problema, neprestano traži,
no najčešće umire prije nego nađe.

“Možda će doći vrijeme, negdje u 21. stoljeću, kada će čovjek u svojim traženjima biti upućen na neki centralni kompjutor, opremljen svim raspoloživim znanjem. Tada će se zacijelo više nego ikad pitati o smislu, a na ta pitanja materijalni napredak ne može odgovoriti. Valjda će čovjek tada opet pokucati kod starih filozofa i velikih mistika. Osim ako ne budu dopuštena samo ona pitanja na koja kompjutor može odgovoriti, a sva metafizička pitanja zabranjena, jer bi inače centralni kompjutor ostao bez riječi.”

(Phil Bosmans)

ZADACI

- Slažete li se s mišljenjem Phila Bosmansa?
- Što kažete o tome da će čovjek u svojim traženjima biti upućen na centralni kompjutor?

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

1. Objasnite pojmove: adolescencija, osobnost, “ja”, smisao, filozofija i antropologija?
2. Što kažete na Sokratovo mišljenje o mladima?
3. Odražava li novije istraživanje u Italiji situaciju mladih? Obrazloži svoje mišljenje.
4. Koja su temeljna životna pitanja? Navedite nešto o svakome od njih?
5. Je li pitanje o smislu života izmišljeno ili stvarno?
6. Koja životna iskustva potiču čovjeka, a osobito mladoga da pitanje o smislu života pretvori u bitno pitanje?

SAŽETAK

U određenim trenucima života, uvijek iznova, bude znatiželju i izazivaju čuđenje temeljna životna pitanja:

- **OTKUD** sve ove ljepote prirode i tajne života, osobito ljudskoga?
- **ZAŠTO** uopće nešto postoji? Zašto svemir, čovjek, živa bića, zašto... Zašto patnja i zlo, život i smrt, uspjeh ili neuspjeh, sreća ili nesreća... Zašto život? Zašto postojim "ja"? "Čemu živjeti" kad ionako moram umrijeti?
- **KAMO** poslije smrti? Kamo ide ovaj život? Je li sve oko nas slučaj ili nije? Kakva je budućnost svijeta i čovjeka?
- **SMISAO ŽIVOTA** – u konačnici je najbremenitije od svih pitanja s kojima se čovjek susreće.

1.2. Tko je čovjek?

“Govorio sam s nekom osobom”⁸ ili “sreo sam jednu osobu” svakodnevni su izričaji koji jasno govore tko je čovjek. Čovjek je osoba, tj. nešto više-manje tuđe ili neko tajanstveno lice s kojeg trebamo skinuti masku želimo li znati pravu istinu o njemu.

Ljudi, doista, poznaju jedni druge samo po pojavnosti, po izvanjskim očitovanjima, ali to je samo površinsko poznavanje. Unutarnji čovjekov život ostaje skriven ljudskom pogledu. Osoba je u sebi nedohvatna. I pred samim sobom čovjek je, čini se, velika nepoznanica.

Što je čovjek pred samim sobom, pred svojom savješću⁹ i pred svojom dušom¹⁰ i pred tajnom svog unutarnjeg svijeta? To se pitanje proteže kroz cijelu ljudsku povijest, a s prvim počecima filozofije pokušava se sročiti definicija¹¹ o čovjeku. Promatrajući ljudski život na zemlji, uočimo temeljne dimenzije¹² koje ga određuju kao čovjeka.

Dimenzija postojanja

Čovjeku je dano postojanje, darovan mu je svijet, darovani su mu sloboda i mogućnost odluke. On osjeća da je život zagonetka, tajna koju ne može dokraja spoznati.

Čovjek ispunja svoj život naporima da promijeni svijet. Nastoji svijet učiniti ljudski-

“Istinu ne spoznajemo samo razumom nego i srcem. (...) Srce ima svoje razloge što ih razum ne pozna.

⁸ Osoba (lat. *persona* – maska) – biće koje se izriče u određenom činu. Riječ osoba znači nešto nepoznato.

⁹ Savjest (lat. *conscientia* – svijest) – prisutnost uma samome sebi u činu shvaćanja i suđenja.

¹⁰ Duša (grč. *psiche*, lat. *anima*) – označuje onaj unutarnji princip čijom snagom neko biće živi i djeluje, ona je princip svijesti.

¹¹ Definicija (od lat. *definitio* – ograničenje, određenje) – jasno i razgovijetno određivanje, tumačenje nekog pojma.

¹² Dimenzija (lat. *dimensio* – izmjera, mjerenje) – izvorno značenje ima u geometriji, a

jim i mogućim za život, želi njime zagospodariti svojim radom. Radeći tako, razvija ne samo stvarni svijet nego i sama sebe. Svojim radom raste i postaje sve više čovjek. Međutim, čovjek nema 'sudbinu' u svojim rukama. Smrt mu uzima život. On je izišao iz nepoznatoga i odlazi u nepoznato poput iskre koja se upali i ugasi.

Dimenzija tjelesnosti

Tijelo je dio čovjekova identiteta. Bez tijela čovjek ne bi mogao živjeti, hraniti se, razmnožavati, učiti, raditi, bavljati se. Tijelo je površinska zona: oči, uši, noge, ruke, osjetila... To su prozori duše po kojima ona komunicira s vanjskim svijetom. Utiske koji dolaze izvana naše moći obrađuju i pohranjuju u pamćenje tako da nešto izvanjsko i materijalno ostaje u nama kao predodžba. Osim toga, čini se da je ljudsko tijelo sazđano od istih elemenata kao zemlja, biljke i životinje koje nas okružuju.

Čovjek je biće koje posjeduje tijelo, ali nikad dokraja, jer mu preostaje dugotrajna borba s njegovim dinamičnim zakonima i doživotni zadatak da njima ovlada snagom razuma, volje i slobode.

Dimenzija razumnosti

Čovjek je složeno biće. Čovjek je nešto više nego samo tijelo. Životinje pomoću svojih osjetila prikupljaju podatke o svojoj okolini, ali ne dolaze k sebi i nisu svjesne svoga postojanja. I čovjek živi od osjetilnih dojmova i nadražaja, ali i posjeduje neku jasnoću duha koja može svjesno nadzirati i sve razmotriti.

Čovjek ima svijest o sebi i neko razumijevanje sebe te se zato može pitati o sebi. On je otkrio sebe kao zagonetku i tajnu, zato postavlja pitanja o svojoj istinskoj biti. Po tome se čovjek razlikuje od biljaka, životinja i svega oko sebe. Razum je, dakle, moć razabiranja, spoznajna čovjekova sposobnost. Po razumu čovjek dolazi do istine. Um označuje duhovnu spoznajnu moć čovjeka.

Vidimo to u tisuću slučajeva. Kažem da srce ljubi sveopće biće, prirodno ljubi i sama sebe, prema tome kome se oda; i otvrdne prema jednom ili drugom – što već izabere." (Pascal)

Blaise Pascal (1623-1662) - francuski filozof i znanstvenik. Poznat je po fizičkim i matematičkim istraživanjima. Pisao je djela filozofske i religijske naravi. *Misli* su objavljene nakon njegove smrti.

"Čovjek je nedovršeno biće. Njegove želje su velike i beskonačne a njegov život na zemlji konačan. To ga čini tragičnim i zagonetnim, a njegov život besmislenim, jer ne može postići ono za što je određen. Je li čovjek greška prirode, neuspjelo stvorenje ili beskorisna strast, kako je rekao Sartre?"
(T. Ivančić)

Jean-Paul Sartre (1905-1980) - francuski filozof

označava sve protežnosti koje se moraju uzeti u obzir kod mjerenja figure ili čvrstog predmeta. Ovdje označava sve protežnosti koje se moraju uzeti u obzir kada govorimo o čovjeku.

Temeljno je ispunjenje razuma bitno povezano uz temeljno ispunjenje volje. Naime, razumom je čovjek okrenut prema istini ili dobru, a volja je aktivna snaga za ostvarenje istine i dobra. Ako se pak volja protivi razumu, potresa dubine čovjekova bića i on nije više u sebi jedinstven, jer njegov "ja" nije u suglasju sa svijetom dobra i istine.

Voljnja dimenzija

Čovjek ne samo da misli nego i odlučuje, i to slobodno. Samo čovjek može nešto htjeti ili ne htjeti, samo čovjek ima mogućnost odlučivanja.

Svaki čovjek uvijek iznova donosi odluke, doživljavajući i sama sebe kao niz odluka, kao nekoga tko je slobodan spram jedne i druge mogućnosti koja mu se pruža. I kao što je kuća sagrađena od bezbroj opeka, tako i mi gradimo svoj život od mnogo malih odluka, a one posljednje počivaju na katovima ranijih odluka koje su nam, po svoj prilici, odavna iščezle iz sjećanja. No, one ranije odluke ipak uvjetuju sadašnje mogućnosti, proširuju ih ili ograničuju.

Volja je racionalna sposobnost koja teži prema dobru i potiče čovjeka na ostvarenje određene spoznaje. Takvo djelovanje je vlastitost čovjeka. Zajedno s umom, volja je najvažnija moć čovjekova duha i osobitost njegova bića i svijesti.

Dimenzija društvenosti

Čovjek je biće odnosa i odnosi su bogatstvo njegova života. Ustvari, čovjek ne bi uopće mogao postojati bez drugih ljudskih bića: sâm se ne bi mogao ni roditi, ni govoriti, a ni voljeti.

Čovjek je dakle biće zajedništva. On ne može biti sam niti se može sam ostvariti. Potrebni su mu drugi. Život s nekim "ti" otvara mogućnost ostvarenja svega onoga bogatstva što ga svaki čovjek nosi u sebi. Tako, primjerice, muškarac čini ženu majkom, kao što žena čini muškarca ocem. Tek u zajedničkom životu ljudi bivaju ljudima.

i književnik. Glavni predstavnik egzistencijalista. Dobitnik Nobelove nagrade. Napisao je i velik broj eseja, a najslavnije mu je djelo *Kritika dijalektičkog uma* u kojem označuje marksizam kao filozofiju našega doba.

"Čovjek je samo trska, najslabija u prirodi, ali ova trska misli. Nije potrebno da se sav svemir naoruža kako bi ga zgnječio: ubit će ga para ili kapljica vode.

Ali, kad bi svemir i satro čovjeka, opet bi čovjek bio uzvišeniji od onoga što ga je ubilo, jer on zna da umire, on pozna nadmoć što je svemir nad njim ima. Svemir o tome ništa ne zna. Sve se naše dostojanstvo sastoji dakle u mišljenju.

Tu se moramo uzdignuti..." (Pascal)

Čovjek "misli, govori, čezne, radi i odlučuje. Mišlju nadilazi samoga sebe, planiranjem je iznad sebe i svojih djela, govorom sebe iznosi izvan sebe (...) radom utjelovljuje misli i riječi u materijal prirode, a odlukama upravlja svojom sudbinom." (T. Ivančić)

Tomislav Ivančić (Davor, 1938) – profesor Kato

Dimenzija religioznosti

Čovjek je biće otvorenosti. On se divi i čudi tajni života, ljepoti prirode i zakonitostima događaja po kojima se svijet ravna.

Zadivljen i mnoštvom biljaka, tisućama i tisućama vrsta kukaca, šarenilom ptica, čovjek se pita: Je li ovo samo slučaj ili su to tragovi Onostranoga, Višega Bića?

ličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Član je uredništava i suradnik brojnih tuzemnih i inozemnih teoloških časopisa, te član Društva hrvatskih književnih prevoditelja. Područja njegova znanstvenog rada su filozofija, teologija i književnost, a osobito istražuje čovjekovu egzistencijalno-duhovnu dimenziju.

"Čovjek je po prirodi društveno biće ('zoon politikon') jer je obdaren razumom". (Aristotel)

Aristotel (384-322. pr. Kr.) – grčki filozof. Isticao se blistavim razumom i izvanrednim znanjem koje je razvoju ljudske misli služilo kao putokaz. Položio je temelje mnogim znanstvenim disciplinama. Napisao je mnoga djela, npr. *Prva filozofija*, kasnije nazvana *Metafizika*, *Organon* (zbirka logičkih spisa). Od prirodoznanstvenih najvažniji su *Fizika*, *Učenje o meteorima*, *Ispitivanje životinja*...

"Kozmička religioznost leži u zanosnom divljenju pred harmonijom prirodne zakonomjernosti, u kojoj se izražava jedan tako nadmoćan um da je sve ovo razumno u ljudskom mišljenju i određivanju prema tome jedan potpuno ništavan odsjaj." (Einstein)

Albert Einstein (1879-1955) – fizičar. Otkrio je niz osnovnih zakona prirode (brzinu svjetlosti kao maksimalnu brzinu, dilataciju vremena i novu interpretaciju dilatacije dužina, ekvivalentnost mase i energije, osnovu opće teorije relativnosti). Glavna su mu djela *Temelji opće teorije relativnosti*, *Značenje relativnosti* i druga.

◀||| TEKSTOVI ZA RAD I RAZMIŠLJANJE |||▶

1. Čovjek predstavlja vrhovno mjerilo, prema njemu cijeli svijet dobiva svoju cijenu. Stvari, predmeti, imanja, bogatstva, ukrasi, nakiti, kuća, strojevi... sve to ima svoju vrijednost samo i isključivo u savezu s čovjekom i njegovim ljudstvom. (J. Jurjević)
2. Svaki je pojedinac dragocjen suradnik, odnosno opasan saboter i izdajica i društva, i naroda, i države, i cijeloga čovječanstva. Jednako u svojim krupnim djelima, kao i u sitnim djelatnostima, on gradi i ruši, krade i poklanja. Svakim svojim korakom, svakom riječju, svakim migom i svakim pokretom on poljepšava svijet, njeguje mirisavo cvijeće ili kida i gazi njegove nježne latice. (J. Jurjević)
3. Čovjek, što je to? To je malo iskrenosti, malo himbe; malo čestitosti, malo pokvarenosti; malo vjernosti, malo izdajstva. Ukratko mi smo: malo dobra, malo zla ili malo vrijednosti malo nevrijednosti. (J. Jurjević)
4. Čovjek je "osuđen da bude slobodan. Osuđen jer nije sam sebe stvorio, a ipak, inače slobodan, jer je, jednom bačen u svijet, odgovoran za sve što čini." (J. P. Sartre)
5. "Jedan francuski znanstvenik želio je istraživati pustinju. Da se ne bi izgubio u beskrajnim prostranstvima, uzeo je za vodiče nekoliko beduina. Sveke večeri, kad bi se sunce približilo zapadu, beduini bi po pijesku prostrli tepihe i uzdigli Bogu večernju molitvu. Promatrajući to, znanstvenik upita jednoga: *Što to radiš? – Molim se, odgovori beduin. A kome? – Allahu! – Jesi li ga možda vidio, čuo, dotakao? – Ne!*, odvrati beduin. *Onda si blesav, zaključí znanstvenik. Sljedećeg jutra, tek što je izišao pred svoj šator, znanstvenik će beduinu: *Noćas je morala ovuda proći deva. – Jeste li je vidjeli, čuli, dotakli?* upita beduin. *Ne!* uzvratí istraživač. *Onda ste vi stvarno čudan znanstvenik. – Ali, čovječe, oko šatora su njeni tragovi. Sunce je već bilo na usponu. Prekrasno, kako to zna biti samo u pustinji. Beduin upre prstom prema nebu i reče: *Pogledajte, zar i to nisu nekakvi tragovi?*"**

ZADACI

- Slažete li se s tvrdnjama Jurja Jurjevića? Možete li osporiti one s kojima se ne slažete. Kojim argumentima?
- “Čovjek je osuđen da bude slobodan.” Slažete li se s tom tvrdnjom? Objasnite!
- Koju istinu donosi priča o znanstveniku i beduinu? U koju biste kategoriju ljudi svrstali znanstvenika, a u koju beduine? Je li sigurnije ono što spoznaje razum ili srce i zašto?
- Na temelju svega što se naučili, kako biste opisali čovjeka. Napišite o tome kraći esej.

PITANJA ZA PROVJERU ZNANJA

- Objasnite pojmove: osoba, savjest, duša, dimenzija, razum i volja?
- Koje su najvažnije moći čovjekova duha? Navedi karakteristike svake?
- Koje su temeljne dimenzije čovjekova bića? Navedite nešto o svakoj?

SAŽETAK

Čovjek je bitno povijesno biće. Tijelom je vezan uz prostor i vrijeme, a mišlju je slobodan od njih i može boraviti u svakom djeliću kugle zemaljske, može polaziti u prošlost i budućnost, tražiti istinu svih stvari i ponirati u bit stvorenih bića. Svojom svijesću izdiže se nad sva stvorenja, a savješću razlučuje dobro i zlo. Stvaralac je na području znanosti i svih grana umjetnosti. Istina, dobrota, ljepota sadržaji su njegovih misli i težnja.

Čovjek je složeno biće. U njemu su stopljena dva svijeta: vidljivi i nevidljivi, materijalni i duhovni, prolazni i neprolazni.

Temeljne dimenzije koje ga čine čovjekom su:

- dimenzija postojanja – život.
- dimenzija tjelesnosti – tijelo.
- dimenzija razumnosti – razum.
- voljna dimenzija – volja.
- dimenzija društvenosti – zajedništvo života.
- dimenzija religioznosti – otvorenost prema Višem biću.

Čovjek sebe doživljava kao cjelinu tijela i duše, razuma i volje, srca i savjesti.